

РЕЦЕНЗИЯ

ПО КОНКУРСА ЗА ПРОФЕСОР ПО НАУЧНАТА СПЕЦИАЛНОСТ 2.1.
ФИЛОЛОГИЯ (ФРЕНСКА ЛИТЕРАТУРА), обявен от Софийския университет “Св.
Климент Охридски” в ДВ, бр. 5 от 17 януари 2012 г.

от проф. дфн Клео Протохристова

На конкурса за професор по френска литература към Катедрата по френска филология на Софийския университет „Св. Климент Охридски” като единствен кандидат се явява доц. дфн Дина Савова Манчева. Тази кандидатура е така категорично съответна на изискванията за получаване на академичната позиция „професор”, че прави процедурата по конкурса в една или друга степен формална.

Подобна явно изпреварваща аргументациите оценка повелява да бъде обяснена. Основанията ми за нарушението в алгоритъма на рецензията са няколко. На първо място бих посочила защитената дисертация за придобиване на научната степен „доктор на филологическите науки”, кредитите от която значително се увеличават специално в светлината на нейната незадължителност (с новия закон „големият докторат” престана да бъде *conditio sine qua non* за получаване на професура). На второ ще отбележа завидната научна продукция на кандидатката и впечатляващите свидетелства за положителната резултатност на нейните публикации. На трето би следвало да се отчете преподавателският актив, с доц. Манчева влиза в конкурса. И на последно, но не и по значение, за убедителността на кандидатурата допринасят Многобройните ѝ и разнообразни международни изяви, както е широкият спектър на академичните ѝ активности.

Независимо от това, че дисертацията за придобиване на научната степен „доктор на филологическите науки” не е задължително предусловие за професорската позиция, смятам за уместно да изтъкна достойнствата на този труд, още повече че го познавам добре в качеството си на рецензент при публичната му защита.

Дисертацията на Дина Манчева, озаглавена „Символистичната драма на Запад и на Изток“ представлява респектиращо амбициозно научно начинание. Защитата ѝ през 2011 г. беше по-скоро акт на институционално признание за легитимността, която трудът вече беше придобил в научните среди, при това в поне три области – литературна история, сравнително литературознание и театрални изследвания. Реализирана като мащабно, системно проведено компаративистично проучване на френскоезичната символистична драма в съпоставка с конкретизациите на драматургията на символизма в Русия, Полша и България, дисертацията включва в обсега си огромен и нееднороден материал, запълващ културноисторическото пространство, ограничено от 90-те години на XIX в. и 20-те години на миналото столетие. Организирано първоначално около водещите фигури на Морис Метерлинк, Александър Блок, Станислав Виспянски и Емануил Попдимитров, впоследствие изследването е разгърнато като панорама на символистичните драматургични традиции в различните национални литератури, представени в перспективата на интертекстуалната им съотносимост, която е проследена в разнообразните прояви на съдържателния ангажимент на проучваните автори и произведения към елинската митология, към фолклорната приказка и към библейската традиция. Всеки от избраните три тематични фокуса, разработени чрез проучването на 44-има драматурзи и 123 заглавия, представителни за символистичната драма, проявява важни аспекти от приемствеността в европейската културна традиция.

Важна заслуга на дисертацията е издирването и систематизирането на цялото множество факти, които представят символистичната интерпретация на парадигмалните сюжети и теми. Освен собствените научни постижения на това огромно усилие, които са най-вече в извеждането на отчетливи закономерности при различните видове адаптации и транскрипции на старогръцките митологични разкази, на библейската тематика и на легендарните и приказничните фабули, трудът на Дина Манчева е ценен и с това, че предлага фундамент за всяко мислимо следващо изследване върху символистичната драма или върху отделно произведение от мащабния текстови корпус, обработен от нея – както с конкретните изводи, така и с богатството от систематично организирани данни.

След 1991 г., когато е била първата ѝ хабилитация, доц. Дина Манчева има 96 публикации, четири от които имат характер на монографии. На конкурса тя се явява със списък, в който фигурират 50 научни публикации. В съответствие с актуалните нормативни уредби в това число не са включени коментираното по-горе монографично изследване и свързаните с него 10 статии.

Основната научна продукция, представена за оценка, включва освен статии и други типове научно авторство като предговор и съставителство на сборник, както и няколко текста с по-общ културологичен характер. Поместените в списъка заглавия са публикувани в специализирани издания – 28 в български, две в българо-френски сборници, издадени във Франция, и 20 – в чуждестранни. Доц. Манчева има публикации във Франция, Холандия, Германия, САЩ, Сърбия, Унгария, Люксембург.

Трудовете на доц. Дина Манчева се отнасят към три основни изследователски области – европейската драматургия от края на 19-ти до 80-те години на 20. век, съпоставително литературознание и теория на литературата. Теоретичните ѝ интереси са фокусирани около методологическите проблеми в анализа на драматургични текстове. Цялостният преглед на многобройните публикации на кандидатката разкрива присъствието на завидно промислена изследователска стратегия. Макар и достатъчно широки, научните интереси на Дина Манчева са организирани главно около модерната френскоезична театрална традиция. Това ѝ е дало възможност да обхване изучаваното явление практически в неговата цялост – от края на 19. век до 80-те години на 20. век. Последователно, чрез серии от статии са проучени водещите естетики на модерния френски театър – символизъмът, авангардизъмът и театърът на абсурда. Към този основен изследователски ангажимент е прибавена допълнително и компаративистична перспектива, при което фактите, представителни за изброените направления, са проучени в съпоставката им с типологично съответни явления от славянската драматургична традиция. В повечето от представените публикации налице е открояване на значими проблеми, свързани със спецификата на конкретния тип драматургия, при което авторката проявява оригиналност на трактовката, съсредоточавайки се върху неизследвани или

недооценени аспекти на изследваните произведения, което е предусловие за извеждането на самостоятелни изводи.

Публикациите, посветени на френския символистичен театър, отразяват изследователската работа на кандидатката върху значителен по обем корпус текстове и са посветени на значителни проблеми, свързани с неговите типологични характеристики. До голяма степен тези статии са своеобразно допълнение към представения по-горе дисертационен труд. Наблюденията са фокусирани основно върху философските проекции на символистичната драма и върху своеобразията на формалните търсения в нея. Специфичен акцент е поставен върху нейни недооценени от критиката формални аспекти като интензифициране на повествователния момент в драматургичното развитие или експериментите със сценичното пространство, които са изключително важни, защото представят театъра на символизма като участник в по-общите естетически ориентации на времето към синтетични художествени форми.

Интересни находки има и при проведените в съпоставителен план тематологични изследвания върху френската, руската, полската и българската символистична драма. Приносен характер има и аналитичният предговор към първото издание във Франция на непубликуваното по-рано драматургично творчество на Любомир Генчев, тъй като материалът не е бил изследван по-рано.

Изследванията върху авангардисткия театър между двете световни войни демонстрират склонността на кандидатката да се насочва към слабо изследвани области. Характерен акцент в това отношение е съсредоточаването върху дадаистичните скетчове или включването на дадаистичните програмни манифести в театралния спектакъл. Оригинален характер имат наблюденията върху сюрреалистичния театър. И в статиите от тази тематична група са използвани възможностите на компаративистичните изследвания, като френската драматургия на авангарда е анализирана в съпоставителна перспектива спрямо руския футуризм, полския „формизъм” и чешкия поетизъм – явления, които в резултат на предложената оптика са идентифицирани в типологичното им съответствие с проявите на сюрреализма, дадаизма и футуризма във френския авангардистки театър, но и като своеобразни предвестници на театъра на абсурда.

Третата група изследвания са фокусирани около заниманията на доц. Манчева с театъра на абсурда. Основен обект на проучване в тях е творчеството на Самюел Бекет, Йозеф Йонеско и Артюр Адамов. Тук бих открила приносната теза на кандидатката за трагическия фарс при Бекет, интерпретиран в светлината на вероломното присвояване на парадигмални библейски и митични мотиви. Ценен принос се съдържа и в опита да бъдат рационализирани в светлината на абсурдистката естетика творческите своеобразия на Йордан Радичков и Станислав Стратиев.

Макар и представен – неизбежно при подобен обем научна продукция - в режима на най-общите наблюдения – научният актив на доц. Манчева създава представата за стабилна и цялостна професионална осъщественост. Ако все пак може да се пожелае още нещо на фона на подобна категорична заявка, то би било в посоката на бъдещата ѝ еманципация от занимания изключително с драматургия. При целия респект, който екстензивните, но и систематични изследвания върху драматургията на модернизма внушава, остава предположението, че преподавателският ангажимент към историята на френската литература от 18-ти до 20-ти век предполага отварянето и към други жанрове и форми.

Важен момент, който допълнително легитимира кандидатурата на доц. Манчева за обявената професура, е че научната ѝ продукция се радва на жив интерес от страна на специалистите и е в активен оборот. За това, освен личните ми впечатления за щастливия прием на написаното от нея, свидетелства представеното в документацията уверение от Университетската библиотека на Софийския университет. В него е посочено, че кандидатката има общо 59 библиографски цитирания и 35 индексирани публикации.

Преподавателският кредит на доц. Дина Манчева е също така впечатляващ. Тя е титуляр на дисциплината Нова френска литература (XVIII– XX век) . Води три задължителни лекционни курса за бакалаври по френска литература: „Просвещение и Романтизъм”, „Реализъм и Символизъм”, „Модернизъм и авангардизъм”, както и магистърския курс „Естетическите направления в западноевропейското изкуство от ренесанса до XX век” (за програма „Франкофонски изследвания”). Към този основен

преподавателски ангажимент се прибавят още няколко курса, четени през годините, които включват магистърските „Проблеми на сравнителното литературознание” и „Проблеми на франкофонския и българския символизъм”, а също и специализациите „Проблеми на френската авангардистка литература” и „Френският театър на абсурда”. Правят впечатление широкият тематичен обхват на водените курсове, акцентът върху съпоставителната перспектива и предпочитанието към интердисциплинарния подход, все нагласи, които се проявяват и в научните изследвания на кандидатката.

Впечатляваща е и международната преподавателска активност на кандидатката. През 2007 г. доц. Манчева е водила едносеместриален лекционен курс на тема „Символистичната драма от Запад на Изток” в магистърска програма към Института за театрални изследвания на Университета Париж 3 - Нова Сорбона. Освен това тя е чела лекционни курсове в Университета Париж 8 като асоцииран професор за три семестъра към Института за театрални изследвания („Символизмът във франкофонската и европейската драматургия”, „Авангардните естетики в европейската драматургия до Първата световна война”, „Авангардните естетики в европейската драматургия между двете световни войни”, „Драматургията на Бекет. Интеркултурни и интертекстуални аспекти”, „Театърът на абсурда на Изток и на Запад”, „Драматургията на франкофонския дадаизъм и сюрреализъм”). Към този внушителен списък се прибавят множество лекции, които доц. Манчева е чела като гост-професор или по програма „Еразъм” в редица европейски университети (Валядолид (Испания), Пасау и Саарбрукен (Германия), Люксембург, Калмар (Швеция).

Прави благоприятно впечатление безупречната съгласуваност между научните интереси на кандидатката и преподавателската ѝ активност. Едновременно и достатъчно широки, но и ясно фокусирани, различните ѝ професионални изяви демонстрират завидна професионална компетентност и надеждност.

Доц. Дина Манчева има в научно-преподавателския си актив и достатъчно ръководства на докторанти. От 1996 г. насам с нейното научно ръководство са били защитени две докторски дисертации, към момента на конкурса още двама нейни

докторанти са пред защита. Три от четирите докторантури са по програмата cotutelle, което свидетелства за високото академично ниво на осъществяваните в тях изследвания.

Доц. Дина Манчева има и други активи, релевантни на конкурса. Участията ѝ в научни проекти е интензивно – от 1991 г. до настоящия момент тя е работила в 5 проекта, основните от които международни. Между тях бих открила членството и от 2007 г. в Групата за изследване на модерната и съвременна драма към Университета Париж 3. Тя е била член на научното жури на международни конференции, организирани от чуждестранни университети (Университета на Валядолид през 2011 и Белградския университет през 2006).

Доц. Дина Манчева е член на редколегията на сп. Филолошки преглед на Белградския университет, кореспондент е на американското списание Becket Circle, главен редактор е на Годишника на ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски” и участва в редколегията на сп. Чуждоезиково обучение.

Административната дейност на кандидатката също свидетелства за високия ѝ професионален авторитет. През периода 2006-2011 г. тя е била Заместник-председател на общото събрание на ФКНФ, а от 2001 г. е експерт към Националната агенция по акредитация.

Като обобщение на та за научната продукция и на изброените професионални постижения, с които доц. Манчева се представя на конкурса, и донякъде преповтаряйки първоначално заявената си оценка, бих казала, че налице е силна, категорична кандидатура, която не оставя място за съмнение в нейната уместност и адекватност. В съответствие с това препоръчвам с дълбока удовлетвореност на доц. дфн Дина Манчева да ѝ бъде присъдено научното звание „професор” и да бъде избрана за съответната академична длъжност, обявена от Софийския университет „Св. Климент Охридски”.

май 2012 г.

Подпис:

